

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 30

ZATERDAG 28 JULI 1928

H. M. DE KONINGIN-MOEDER

INHOUD:

H. M. DE KONINGIN-MOEDER (ILL.)	BLZ. 349
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (30)	BLZ. 350
BIJ DEN 70STEN VERJAARDAG VAN H. M. DE KO- NINGIN-MOEDER	BLZ. 352—354
EEN GEDENKTEEKEN VOOR EEN ANTILOOP, (GEÏLL), DOOR JENNY VISSER-HOOFD	BLZ. 353—355
OVER DEN KORENBOUW, (GEÏLL. DOOR H. BEDDING), DOOR C. V.	BLZ. 355—357
HET EEN EN ANDER OVER BURGEMEESTER NICO- LAAS TULP, (GEÏLL.), DOOR J. Z. KANNEGIETER	BLZ. 357—359
BIJ DE GROOTE LIJSTER, (GEÏLL), DOOR F.	BLZ. 359
ALFONZO II. NAAR HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (2)	BLZ. 360
IN HET JASPER NATIONAL PARK (CANADA) (ILL.)	BLZ. 360

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

FOTOWEDSTRIJD

Door „Buiten” wordt een fotowedstrijd uitgeschreven, waarvan de voorwaarden worden vermeld op pag. III van de advertentiepagina's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

30) DOOR H. DE VERE STACPOOLE

HIJ duwde en ze gaf mee. Ze bewoog zich geruischloos op haar hengsels; in plaats van een vijandin was ze een stille bondgenoot geworden en er doorsluitend, toen ze nog maar half open was, sloot hij ze zachtjes achter zich dicht, waardoor hij in volkomen duisternis stond.

Aan de rechterzijde voelde zijn hand den kouden, steenen muur van de gang en toen hij zijn linkerhand uitstak, raakte hij den anderen wand aan. Toen begon hij zachtjes vooruit te loopen naar de trap, langs welke de Nubische hem naar beneden had gebracht. Hij droeg schoenen van zacht leder en liep zoo onhoorbaar, alsof hij op bloote voeten ging, toch bleef hij ieder oogenblik staan luisteren, alsof hij vreesde, dat zijn stap het slapende huis zou wekken. Er was iets verontrustends en vijandigs in de zwarte duisternis voor hem en hij liep de trap op, alsof hij vooruitdrong tegen een hand, die hem wegduwde. In de bovengang bleef hij staan, luisterde en tastte toen aan den linkermuur naar de deur van de hem bekende kamer. Hij vond ze en toen zijn vingers ze aanraakten, voelde hij, dat ze open ging. In een oogwenk was hij in de kamer.

Het helderste daglicht had hem niet vaster kunnen overtuigen, dat het haar kamer was dan de geur van champak, die in het vertrek hing, zoo zwak, dat ze bijna onmerkbaar was en toch zoo doordringend, zoo overweldigend, dat hij een oogenblik nauwelijks adem kon halen en niet in staat was zich te bewegen. Door die champaklucht meende hij tevens den geur van haar haar, haar lichaam, haar adem op te snuiven; als een roos, die bloeit in het duister, deed ze hem haar tegenwoordigheid blijken door haar zoete geuren. Hij deed een stap vooruit en zijn knie raakte het bed; hij verbeeldde zich, dat hij haar hoorde ademen in haar slaap, boog zich voorover, strekte zijn armen uit, zocht haar en vond — niets.

Terwijl hij zich bukte, klonk plotseling, scherp als een slag, hard en fel van wraakzucht, het geluid van een grendel, die werd dichtgeschoven; onmiddellijk na dit eerste een tweede en derde geluid; en toen Diomedes naar de plaats sprong, vanwaar die geluiden kwamen, botste hij tegen de deur. Hij trachtte ze te openen; ze was stevig gegrendeld.

Hij stond op het punt een kreet te slaken, maar bedwong zich.

Hij luisterde. Geen geluid. Toen liet hij zijn hand over de deur glijden om te zoeken naar een uitstekend punt, zoodat hij zijn krachten op de grendels kon beproeven. Er was er geen. Van binnen werd de deur gesloten met behulp van een wig, van buiten door grendels. Hij wendde zich om en op dat oogenblik trof iets, dat de duisternis verbrak, zijn aandacht. Het waren de eerste stralen van de opkomende pheidon, die door de opening in de luiken schoten, waardoor Pheidon de kleine, smeekende vingers van Nitetis had zien verschijnen. Gevangen, bedrogen en verraden zocht Diomedes naar het bed, vond het en zette zich erop neer.

Juist op dat oogenblik hoorde hij rumoer op straat. Hij hoorde het geroep van „Dieven!”, hij hoorde het geluid van dravende voeten; een roode gloed scheen door de luikspalten — het was toortslicht. Hij wist precies, wat er gebeurde. Binnen enkele seconden zou de deur worden opengeworpen, de Scythische politie zou binnenkomen om den man te arresteren, die ingebroken had in het huis van Gyges. Terwijl hij luisterde, werd het rumoer sterker; de straat, die zoo veel jaren in rustige duisternis had gesluimerd, scheen plotseling haar bedriegelijken mantel te hebben afgeworpen, haar masker van stilte te hebben afgerukt en zich te vertoonen als de moordnares, die ze was in haar hart.

Hij luisterde en hoorde en lette er nauwelijks op. Toen begroef hij zijn hoofd in de kussens van het bed, kuste ze, beet erin, dronk hun geur; onverschillig voor Gyges, voor het leven of den dood, voor schaamte en voor de menschen of voor wat op aarde ook, behalve voor den hartstocht, die hem verteerde.

NEGENDE HOOFDSTUK

PASICLEA

Het huis van Hippias in de Straat van Apollo was klein en eenvoudig, maar toch beroemd in zijn soort. Ictinus had het bewoond.

Athene leed evenals iedere andere stad ter wereld aan die vreemde ziekte — het verval van straten, het achteruitgaan van buurten. Twintig jaar geleden was de straat van Apollo een der beroemdste van Athene geweest; nu was ze in verval geraakt. De toestand van den weg was bijna zoo slecht als in de Straat der Winden of een der andere nauwe zakenstraten, wier vuilheid een schande waren voor deze stad, het middelpunt van de wereld-beschaving. Afval werd gewoon het raam uitgegooid en de weg was de algemeene mestvaalt voor de daaraan grenzende huizen. Men moest er voorzichtig loopen met één oog op den weg en het andere naar boven gericht, tot men aan een vrije ruimte kwam voor een zindelijk uitzien huis en de goden dankte, dat er tenminste één huisvrouw in Athene was, die respect had voor de voorbijgangers; was men zelf Athener, dan wist men, dat dit Pasiclea was, de vrouw van Hippias. De slordigste man in Athene had de ordelijkste vrouw en een huis, waarvan de zindelijkheid, als de stralen van een lamp, zelfs over den weg blonk.

Pasiclea was van een type, dat men heden ten dage vaak ziet, maar dat altijd bestaan heeft, het type van de flinke vrouw, in staat zelfstandig te denken en te handelen. Groot, van middelbaren leeftijd, met sporen van vroegere schoonheid; steeds naar de laatste mode gekleed; die het niet beneden zich achtte een onhandigen slaaf te wijzen, hoe borden gewassen behooren te worden en die best in staat was de schaal op zijn hoofd stuk te slaan om hem te genezen van zijn domheid of brutaliteit; deze vrouw, door de gebruiken en conventies van het Atheensche leven tot niets-doen gedoemd, vond tal van zijwegen om haar energie te benutten. Dat de Atheensche vrouwen gedwongen waren haar leven binnenshuis te slijten, was een gevolg van het onvoldoende politie-toezicht op straat. De straat werd in Athene niet als een passende plaats voor een Atheensche vrouw beschouwd, zelfs niet, als zij door een slaaf begeleid werd. In de dagen vóór Pericles was dit een volkomen gerechtvaardigde maatregel

geweest, maar zelfs nu, terwijl toch niemand meer gewa-
pend op straat liep, hield men nog vast aan dat gebruik, uit
sleur, zooals zoovele gebruiken alleen daardoor blijven voort-
leven.

Maar Pasiclea was er de vrouw niet naar om zich door
sleur bovenmatig te laten binden; zij bezocht haar vrien-
dinnen en ging, wanneer zij daar lust in had, ook zonder ge-
leide op straat. Die vriendinnen, allemaal getrouwde vrou-
wen, waren nog erger gebonden dan alleen door dit verbod
om op straat te loopen. Gedoemd tot een leven van afzon-
dering, werd van haar verwacht, dat zij slechts belang stel-
den in haar huishoudelijke plichten en haar kinderen; maar
in werkelijkheid hunkerden zij naar het leven buiten de vier
muren, hadden ooren om te hooren en tongen om het ge-
hoorde te vertellen.

Van de vrouw van Niceratus — den eeuwigen babbelaar —
had Pasiclea het eerst gehoord van Diomedes' tanend for-
tuin; van de vrouw van Aeschinus, wiens portier een vriend
was van Xanthias, den slaaf van Diomedes, had zij Cleon's
ontslag vernomen en het feit, dat Cleon door Pasion in dienst
was genomen. Van de vrouw van Pasion, een gedachteloos
en erg praatziek schepseltje, had ze heel wat gehoord; en
nog meer van haar voorgd Archilochus — want iedere Atheen-
sche vrouw, al was ze nog zoo lang gehuwd, had een voorgd,
hetzij haar vader, of zoon of ander familielid — een echte
Agora-man, die alles wist van iedereen.

Dien ochtend, heel laat, dat wil zeggen tegen twaalf uur,
nadat zij haar huishoudelijke bezigheden verricht had, deelde
Pasiclea haar bevelen uit voor het middagmaal, gaf Pyrrhias,
een roodharigen slaaf, een paar tikken om de ooren, omdat
hij een wijnkruik had gebroken, legde een paar vlekjes rouge
op haar wangen, schikte haar haardos voor een spiegel,
opende de deur der vrouwen-vertrekken en betrad Hippias'
domein.

De ongelukkige kunstenaar zat zich op een stoel in de zon
te koesteren; vóór hem tegen een der rechtsche zuilen stond
een bijna voltooid schilderij op paneel. Het stelde Silenus
voor, gevolgd door dansende satyrs. Hippias' haar was ver-
ward en zijn gezicht vertoonde alle sporen van zijn uitspat-
tingen van den vorigen avond. Die gelukkige en onschuldige
ziel deugde heelemaal niet voor het slechte gezelschap der
Dronkenschap, die, als ze hem te pakken kreeg, hem vrees-
lijk mishandelde.

Toen Pasiclea hem in het oog kreeg, moest ze een glim-
lach onderdrukken; ze zweefde naar hem toe met een lichten
gang, waardoor haar groote, sierlijke gestalte nog mooier
leek onder het gewaad, dat haar fraaie vormen op 't voor-
deeligst deed uitkomen.

Het haar, gitzwart en eenvoudig opgemaakt, golfde als
door den wind bewogen en zat van achteren in een knot
bijeën. Prachtig, weelderig haar. Maar ach! de jaren! hoe
spijtig al dat moois, waarvan men de sporen nog zag, maar
dat slechts één volzin van negen woorden sprak: „Ge hadt
mij moeten zien, toen ik twintig was!”

In Hippias' oogen was zij dien ochtend nog achttien, niet-
tegenstaande het feit, dat hij haar leeftijd zag en soms grap-
pen maakte op het blanketsel; voor zijn hart, zooal niet voor
zijn verstand, nog achttien en hijzelf harer onwaardig, een
zwijs, dat zich in den wijn-trog had gewenteld

Hij verwachtte een standje.

„Wel”, zei Pasiclea, „hoe voel je je vanmorgen na je mooie
gedrag van gisterenavond?”

„Slecht”, zei Hippias.

Pasiclea wendde zich af, om haar lachen te verbergen.

„Dus ben je nog niet klaar met Silenus en zijn behaarde
volgelingen? Hij lijkt precies op jou! Ik wou, dat je jezelf
hadt gezien, beschenen door het maanlicht, terwijl je om
wijn riep als een volle wijnzak, die zou roepen: „Vul mij!”
Foei — en je kameraden, de satyrs, bleven om het huis
zwermen, nadat je naar binnen was gebracht, als bijen om een
korf en hamerden met den klopper op de deur, tot ik ze een
kruik water over hun hoofd gooide; en geen al te schoon
water, dat verzeker ik je. Mooie manier van doen op jouw
leeftijd!” Zij keerde het schilderij naar den muur, bekeek
den zwierbol, onderdrukte met veel moeite haar lachen en
stapte weg.

Even later kwam zij terug met een beker met wijn-met-
water — half om half — in de eene hand en een kam in de
andere.

„Komaan, drink dat op en zet een beetje vrolijker ge-

zicht. O, wat een hoofd! En dan te denken, dat ik dat ooit
getrouwd heb!” Terwijl Hippias den wijn dronk, kamde zij
zijn haar. Het standje was afgeloopen en de wijn knapte
hem op.

„En mag ik vragen, met wie je in gezelschap was, toen je
die herriemakers ontmoette?”

„Aie!” zei Hippias, „het was hun schuld niet; ik had met
Diomedes het middagmaal gebruikt en heb te veel gedron-
ken om te kunnen vergeten. Hij was erg verdrietig. Voor-
zichtig toch; je trekt mij de haren uit het hoofd. Bij Zeus! Je
weet, hoe gevoelig mijn schedel is”.

„Ik weet hoe dik hij is. En waarom was hij zoo verdrietig?”

„O, waarom! Hij moest zijn edelgesteenten verkoopen. Hij
heeft ze verkocht voor acht duizend drachmen en zie, nau-
welijks was de kooper weg of een juwelier kwam met zijn reke-
ning naar binnen, zoo brutaal als de beul — met geweld.
Men kan wel zien, dat Diomedes er leelijk aan toe is, als de
kooplui hem zoo behandelen”.

„En wat deed Diomedes?”

„Hij betaalde hem en pakte hem toen bij zijn nek, stopte
zijn hoofd in de kast, waar de geldzakken stonden en wreef
er hem met zijn neus overheen tot hij bloedde”.

Pasiclea gaf in haar vroolijkheid om dat idee haar man
zoo een slag met den kam op zijn hoofd, dat de ongelukkige
kerel opsprong uit zijn stoel.

„Ik wou, dat ik er bij was geweest om het te zien. En toen?”

„Toen gingen wij eten. Diomedes was zeer terneerge-
slagen; de dingen, die hij verkocht had, schenen hem niet,
los te laten. Ja, hij was heel verdrietig en dat bracht mij aan
het drinken. Hij sprak van zijn vader, aan wien zij hadden
toebehoord en van zijn moeder, die hij zich nauwelijks kon
herinneren”. Hippias keek naar den hemel en veegde toen
zijn wang af. „Ik voelde een regendrop, ofschoon de
hemel helder is. Wat kan dat beteekenen?”

„Een traan voor Diomedes”, zei de vrouw, zachtjes de
kam door het nu gladde haar trekkend. „En heb je hem
aangeraden Athene te verlaten, zooals ik je gezegd had?”

„O, wat dat betreft, hij heeft Athene al verlaten”.

„Athene verlaten!”

„Helaas! Ik weet het niet — ik hoop het. Het was een
gewaagde onderneming en ik weet niet, hoe ze is afgeloopen.
Ik heb den heelen ochtend op bericht van hem zitten wacht-
ten”.

„Een gewaagde onderneming! Wat bedoel je?”

„Dat is waar ook”, zei Hippias. „Ik vergat je te vertellen
van het meisje”.

„Het meisje! Welk meisje?”

„De dochter van Gyges, die hij liefheeft”.

„Die hij liefheeft?”

„Ja en die hij gisterenavond naar Thebe ontvoerd heeft.
Zij is de dochter van Gyges, den bankier en woont in de
Straat van de Fluitspeelster. Als alles goed is gegaan, moet
hij nu veilig zijn en niet meer gepakt kunnen worden. Ben je
klaar met kammen. Maar wat scheelt je toch?”

„Ik lach. Zoo, nu is 't voorbij. Buk je hoofd, zoodat ik
je onder je haar kan kammen. Wanneer ben je 't laatst bij
den barbier geweest?”

„Dat kan ik me niet meer herinneren”.

„Heb je haar al eens gezien?”

„Wie?”

„Wie? Natuurlijk de dochter van Gyges”.

„Neen. Maar zij is heel mooi”.

„Hoe weet je dat?”

„Diomedes heeft het mij verteld”.

„Hoe oud is zij?”

„Heel jong — nog bijna een kind — en heel mooi. Zijn
beschrijving van haar deed mij ernaar verlangen haar voor
mij te zien, zoodat ik haar kon schilderen”.

„Zoodat je haar kon schilderen! Je hebt me voorgelogen
— je hebt haar gezien — je spreekt, alsof je haar bemint.
Je hebt haar lief! O, wat zijn jelui mannen toch beesten!
Beesten! Beesten! Beesten!”

Zij had hem bij de haren gegrepen en bij iedere herhaling
van dat woord, gaf ze hem zoo een ruk aan zijn haar, dat de
arme kerel een kreet uitstootte als een hond, die geslagen
wordt.

Toen liet zij hem los en vluchtte naar de vrouwen-vertrek-
ken als een stormwind van toorn en verdriet.

(Wordt vervolgd)

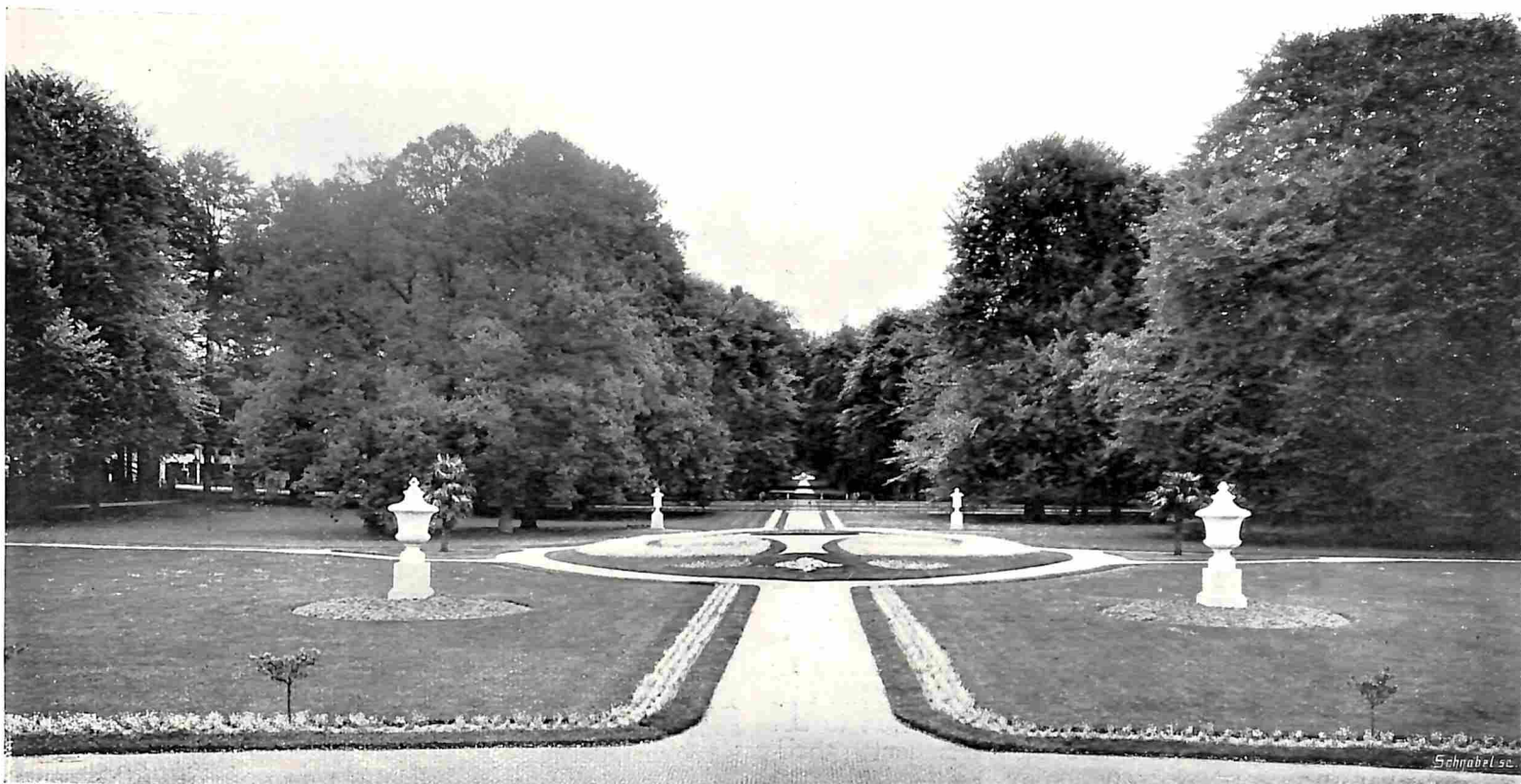

SOESTDIJK. GEZICHT OP DEN ACHTERGROND EN GROOTEN VIJVER

BIJ DEN 70STEN VERJAARDAG VAN H. M. DE KONINGIN-MOEDER

DEN zen Augustus wordt de Koningin-Moeder 70 jaar en deze geboortedag zal, als gewoonlijk, herdacht worden in Soestdijk. In het Koninklijk Paleis, dat sinds jaar en dag tot zomerverblijf heeft gediend, een zomerverblijf, waar de echt-Hollandsche traditie van een innig familieleven steeds in eere werd gehouden. Ieder jaar vereenigde Koningin Emma de haren hier rondom zich, op dezen feestdag, die dit jaar meer nog dan anders een feestdag is. Want 70 jaar te worden, in volledige gezondheid, aan haar nooden vooral, te kunnen geven is voor ieder mensch, ook voor een Vorstin, een voorrecht, een uitverkiezing. ☼ En het is een geluk dezen dag te herdenken met een Koninklijke Dochter, wier 25-jarig regeeringsjubileum heeft bewezen, dat de wijze, waarop ze Haar Koninklijke taak vervult, op hooge waarde wordt geschat. Ook voor een Vorstin ligt het geluk in Haar kinderen en het moet voor de Koningin-Moeder een vreugde zijn, haar 70sten geboortedag te herdenken met dochter en kleindochter in het paleis, dat reeds zoovele Oranjes binnen zijn muren heeft gezien. ☼ Immers de eerste aanvang van dit lustverblijf dateert reeds uit de 17e eeuw, toen stadhouder Willem III op den 26sten April 1674 een hofstede kocht, onder Baarn gelegen, toebehoorend aan den zoon van den beroemden Amsterdamschen burgemeester Cornelis de Graeff. Het jaar tevoren nog waren de Franschen heer en meester geweest in deze streken, hadden de bewoners van Gooi en Eemstreek geplunderd, mishandeld en gebrandschat naar oorlogswijs. Nu was dank zij het optreden van Willem III de rust weergekeerd en de prins beloofde zichzelf veel van de jachtgeneugten, in dit land, dat reeds in den tijd van Karel den Groote werd genoemd een „land vol woudstreken, parken en moerassen”, waar het wild nog overvloedig was. En groot waren de terreinen, tot vorstelijk domein aangekocht: in 1680 besloeg Soestdijk niet minder dan 149.46 H. A. Van een vorstelijke woning was nog niet veel te bespeuren; het jachtslot, door den prins gebouwd, was uiterst primitief, al werd veel zorg aan de tuinen rondom besteed. ☼ Soestdijk, liefelijk

en verzorgd, heeft steeds de bijzondere aandacht gehad van de vrouwen, verwant met het Huis van Oranje. Na den dood van Willem III, van zijn opvolger Joan Willem Friso, den Frieschen stadhouder, was 't diens vrouw, de Prinsesdouairière, Maria Louise van Hessen-Kassel, die heel uit Leeuwarden te Soestdijk verpoozing zocht. ☼ En Prinses Anna van Groot-Brittannië deed weder het hare ertoe om Soestdijk een steeds aanzienlijker bezitting te maken: ze kocht de heerenhofstede De Eult, de aanvang van het Baarnsche bosch, waarvan Groote en Kleine kom, de Berceaux en alle overige tuinsierkunst op instigatie van deze prinses werden aangelegd. ☼ Maar het paleis zelve verstoonde nog geenszins de hoedanigheden, welke aan een vorstelijk verblijf, zij het nog zoo sober, mogen worden gesteld. In 1813 was het geheel in verval geraakt: 1815 kwam, Soestdijk werd namens het Nederlandsche volk aan den Prins van Oranje aangeboden, de bouwmeesters de Greef en Reyers, de Haarlemsche tuinarchitect Zocher gingen aan het werk en weldra bevond het paleis zich in zulk een staat, dat het naar behooren de Russische Prinses van keizerlijken bloede Anna Paulowna kon ontvangen. ☼ Pieneman schilderde den slag bij Quatrebras, waar de Prins van Oranje werd gewond. Dit doek werd in één der zalen geplaatst: een schets hiervan bevindt zich, met den slag bij Waterloo van denzelfden meester in het Rijksmuseum. Toch, in weerwil van den slag van Waterloo, deed de 18e eeuw zich nog gelden. Want nog vindeze, in navolging van Frankrijks koningin, op plaisante manier het boerenbedrijf bedreef. ☼ Zoo volgden de bewoners elkaar op, totdat in 1886 Koningin Emma er als heel jonge vrouw het eerst baar intocht hield, met koning Willem III en hun dochter. Nadien heeft ze er bijna alle zomers van haar leven doorgebracht, in dit paleis, dat haar bijzonder liefde heeft. Het werd gerestaureerd, gemoderniseerd, der jaren de genegenheid, niet alleen van Baarns inwoners, maar van heel het volk van Nederland heeft weten te verwerven.

SOESTDIJK. UITZICHT VAN HET BORDES VAN HET PALEIS OVER DEN VOORTUIN MET DOORKIJK IN DE KONINGSLAAN

Een gedenkteen voor een Antiloop

WIJ vierden de Kerstdagen in Lahore. Geen sneeuw-landschap, geen hulst of mistletoe herinnerden ons er aan, dat het 25^e December was. De Noord-Indische winterhemel stond strak en blauw, en om elf uur was de zon al zoo verzengend heet, dat men zich haastte om de kap van den auto dicht te maken, zoo men nog buiten was. ☼ In den tuin knerpte het kiezel, en den blik opslaande kon ik door de openstaande deuren van de kamer den tuinman met zijn gieter zien dreutelen, de rij bloempotten langs, waarin de gele en witte chrysanten stonden. Eentonig kwam van buiten het ratelend geluid van de naaimachine. Op het pad, in de schaduw van het huis, op een witgespreid laken zat de „dirsee”¹⁾ gehurkt, die iederen dag het naaiwerk kwam doen. Hij was bezig aan de nieuwe winterlivreipakken van de huisbedienden, en af en toe liepen zij den tuin in om bewonderend bij hem te staan kijken naar de donkerblauwe stof, die hij behendig voortschoof onder zijn snorrend rad. ☼ Telkens klonk het eigenaardige, snerpande geluid van een roofvogel, die cirkelend opvlood tegen den blauwen hemel. Dat geluid kende ik zoo goed. Dan besefte ik wel, meer dan ooit, dat ik in Indië was, maar de gedachte aan Kerstmis leek iets heel onbegrijpelijks. ☼ Toch hadden wij: onze gastheer en gastvrouw de overige logé's, wij allen, bij den ochtendgroet elkaar „a happy Christmas” toegewenscht en aan de ontbijttafel, naast ons bord, hadden ook wij, dank zij de hartelijkheid onzer vrienden, met fleurig rood lint verpakte Kerstcadeautjes gevonden. ☼ Voor de plaats van onzen gastheer, die hoofdgenieur was van het distrikt, had een ware berg van Kerstkaarten en brieven zich opgestapeld, het meereendeel afkomstig van Indiërs van allerlei rang en stand, veelal echter van ambtenaars en ondergeschikten. Dit was, zoo wisten ze, de „Bara

Din”, de „grootte dag” van de Christenen. ☼ Al 's morgens vroeg was er in den tuin een lange rij personen verschenen, die hun gelukwenschen kwamen aanbieden. De meesten hielden een paar bloemen of een mandje met vruchten in de hand, ook wel een brief of een rol papier, waarop in bloemrijke taal een heilspreuk was geboekstaafd. Af en toe traden ook wij naar buiten en zagen mede aan, op het bordes staande, hoe de Heer en mevrouw A. allen vriendelijk ontvingen en te woord stonden. ☼ Het is den Engelschen ambtenaar ten strengste verboden geschenken te aanvaarden. Dit is echter lijnrecht in strijd met de Indische opvatting. Daar speelt het aanbieden van giften een groote rol. Er is op dit gebied een oneindige variatie van symboliek. Doch

HET PALEIS VAN H. M. DE KONINGIN-MOEDER IN HET VOORHOUT TE 'S-GRAVENHAGE

1) dirsee = kleermaker.

voor ieder geschenk wordt ook een tegengeschenk verwacht, of ten minste een tegen-prestatie. Het behoeft niet direkt een stoffelijke bevestiging te beteekenen, een tastbaar objekt; men kan ook op subtielere wijze begiftigen of . . . bevoorrechten. Vandaar, dat bovengenoemde maatregel onvermijdelijk is, waar het betreft den streng onpartijdigen ambtenaar in 's Rijks dienst, wil men alle aanleiding tot corruptie in de kiem smoren. Men kan echter moeilijk een simpele bloem weigeren, een paar vruchten, een gebak of een schaaltje bontgekleurd Indisch suikergoed. ☼ Met belangstelling sloeg ik de verschillende individuen gade in het rijtje mannen, dat telkens de stoep naderde. Wat al verscheidenheid van typen in het groote Britsch-Indische rijk, zelfs al hier in Noord-Indië, waar men natuurlijk van het zuiden niets bespeurt. Langzamerhand wordt het pas mogelijk de verschillende rassen en volkstammen te kennen, en de aanhangers der diverse godsdiensten en sekten al bij den eersten oogopslag te ontwaren, den rajah van den rijken koopman te onderscheiden, den fakir ¹⁾ van den babu ²⁾, den landbouwer van den waterschepper. Ieder heeft iets karakteristieks, dat hem onmiddellijk doet kennen, in hoofddekkel, kleeding, kasteeken, gebaar of houding. De vreemdeling echter moet dit alles uit de ervaring leeren verstaan. ☼ Langs het groepje menschen heenblikkend, zag ik uit over den zonnigen tuin, waar het grasveld te blakeren lag. Hoeveel moeite kostte het niet om zelfs dit armzalige gras voor algeheel verdorren te behoeden! Gisteren b. v. hadden we binnenshuis moeten theedrinken: het was de wekelijksche „sproeidag” geweest. Op een bepaald, terugkerend tijdstip heeft iedereen, die zich daartoe aanmeldt, het recht zijn tuin geheel onder te laten loopen. Alles stond ook blank, als ware er een overstrooming geweest. „Alleen zóó kan men het gazon behouden”, had mijn gastvrouw mij uitgelegd. „Daarom heeft men ook zoo-veel planten in potten; die zijn gemakkelijker te verzorgen”. ☼ Aan dien tuin van Lahore denkend, hoor ik ook altijd in gedachte het piepend gekraak van het wiel achter de heg, waar een buffel den heelen dag ronddraaide om water te scheppen. ☼ Voor dezen Kerstdag stond er 's middags, zoodra het koeler zou worden, een auto-tocht in de omgeving van Lahore en een pic-nic op het program. Om 3 uur wachtten ons dan ook vóór het huis de beide wagens van onzen gastheer, waarin onder het zorgzame oog van den eerbiedwaardigen, wit-getulbanden „butler” de tea-basket en verdere veelbelovende pakketten waren ondergebracht; zelf voegde hij daaraan toe een voorraad reisdekens en pelsjassen. ☼ Kijk, waarde lezer, bij dit laatste woord niet al te verwonderd. Begrijpelijk zou het wel zijn, want zoo juist hoordet ge van verzengende zonnestrallen en verdord gras

1) fakir = heilige. 2) babu = klerk.

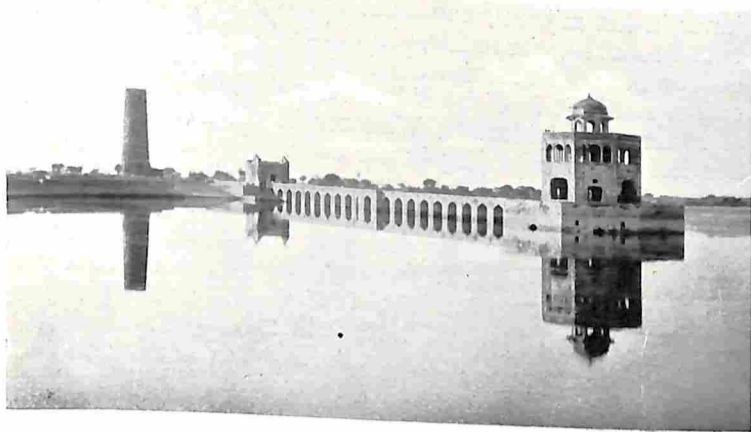

WONING VAN EEN BRITSCHE-INDISCHE AMBTENAAR IN NOORD-INDIË

en het volgend oogenblik wordt U verteld, dat de bediende aan komt loopen met bontmantels. Het Noord-Indische klimaat n. l. is hoogst verraderlijk door zijn contrasten; na zonsondergang wordt het plotseling heel kil: de overgang is zóó snel, dat men er ook gevoeliger voor is dan anders. Het is daarom raadzaam terstond een warm kleedingstuk aan te trekken. ☼ Op dit uur echter baadde het landschap nog in het gouden zonlicht; in de schaduw der boomen van het mooie perk, vlak achter het huis van den Heer A., lag hier en daar een student in zijn boeken verdiept, of nog een behagelijke siesta te houden. Wolken witte stof vlogen omhoog; auto's reden op en af langs den breeden „Mall”, waar statige, moderne rijksgebouwen in een, zich bij de oostersche architectuur aanpassenden stijl, zijn opgetrokken: o. a. het gerechtshof, het Postkantoor, het museum en het universiteitsgebouw, met het beroemde kanon van „Kim” er vóór. ☼ Weldra hadden we de buitenwijk van de stad bereikt, en de Ravi passerende, de laatste huizen achter ons laten liggen. Naar rechts en naar links, vóór en achteruit zag men slechts de verre uitgestrektheid van het Noord-Indische land. Deze streek wordt thans geïrrigeerd door één der beroemde Punjab-kanalen, n. l. dat van den Upper-Chenab, dat wij 18 mijl Westelijk van Lahore kruisten. Van hier nog een korte rit, en wij hadden Shaikhpora, ons einddoel, bereikt. ☼ Vroeger heette het Jehangirabad naar den Mogolkeizer, Akbar's zoon, die er dikwijls kwam om te jagen. In de eenzame vlakte, op een afstand van ongeveer 3 mijl van de tegenwoordige stad, verrijst nog als een herinnering aan den vorst een merkwaardig gebouw. Van verre is het al te zien, maar het is een onwaarschijnlijke verrassing om incéens, in de zandige vlakte, voor een uitgestrekte, door een steenen muur omgeven, kunstmatig gemaakte vijver te staan. ☼ Wij liepen over het hobbelige terrein achter elkander, zoekende naar den besten weg, en klauterden toen langs de ruwe, brokkelige steenen naar den rand. Heel stil lag het water, den hemel en het achthoekige paviljoen weerspiegelend, verlaten en eenzaam, als iets onwezenlijks in die oneindige vlakte, waar geen ander spoor van menschenbestaan te bespeuren was, behalve de oude ingangspoort en een zeer hooge, stompe toren aan de overzijde. ☼ Het geheel maakte een droefgeestigen en romantischen indruk. Overal om ons heen breidde zich het land uit, het wijde, Indische land, onverstoort, onveranderlijk, waar de eeuwen over heen gingen met hun momentaan gedruisch van zegevierende of verslagen legerbenden, komende van uit het Noorden, of van uit het Westen — weinig deed

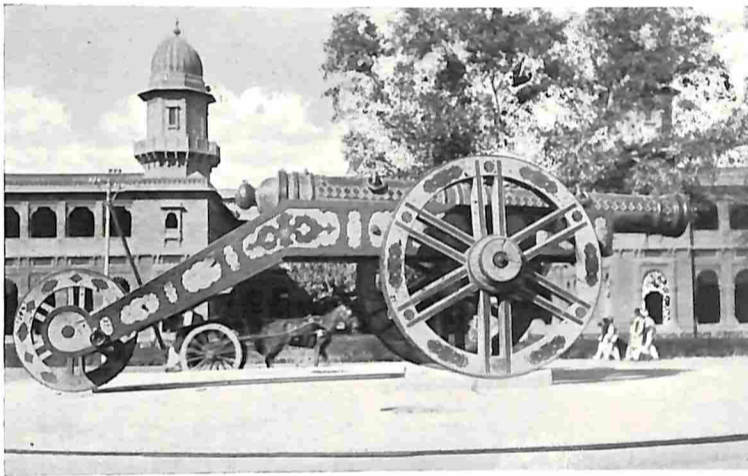
SOESTDIJK. HET WILHELMINA-CHALET, WAAR H. M. DE KONINGIN ALS KIND HAAR POPPENHUIS HAD

SHAIKPURA. JACHTPAVILJOEN EN ANTILOPENTOREN VAN JEHANGIR

het er toe — de immense vlakke droomde voort. Wat lieten ze achter? misschien een wegbrokkende zegespoort, een legenden-omweven tempel, een eenzame zuil. Ook Jehangirs¹⁾ heerscherglorie duurde slechts kort. Even schetterden daar de jachthorens en de tonen van het feestrumoer, dan breidde zich weer de herwonnen stilte over het land. In het verlaten paviljoen klonken hol onze voetstappen. „Weet ge waarom die toren daarginds is gebouwd?“ vroeg onze gastheer, naar het stompe silhouet wijzend. „Dat is een gedenkteeken voor een antiloopt! De Keizer, die een groot liefhebber van de jacht was, had als lievelingsdier een tammen antiloopt, waaraan hij bijzonder gehecht was. Toen het stierf liet hij ter herinnering dien toren bouwen.“ Van Jehangir's antilopentoren zagen we op dien vreemde Kerstdag de zon ondergaan over de vlakke van Punjab. Toen ijlden onze auto's weer voort naar de gezellige bungalow²⁾ aan den oever van het kanaal, waar de tea-basket werd uitgepakt en de Kerstkoek en de andere lekkernijen een geduchten aanval te weerstaan hadden. Ondanks vele afwisselende indrukken bleef het beeld van den antilopentoren mij bij, en

naderhand in Jehangir's Memoires bladerende, voltooidde een beschrijving, die de Mogolvorst er zelf van geeft, het tafereel van mijn herinnering. De passage is als volgt: „Maandag marcheerde ik van den bovengenoemden tuin en kampeerde in het dorp Harhar, 31/2 kos van de stad verwijderd. Op Dinsdag werd de keizerlijke standaard geplaatst te Jehangirpur, hetwelk een van mijn vaste jachtverblijven is. In deze buurt had men op mijn bevel een „manar“ gebouwd boven het graf van een antiloopt, die den naam droeg van Mansaraj, en die zijns gelijke niet had in het gevecht met tamme antilopen en het jagen op wilde. Een tamme antiloopt werd losgelaten met een net op zijn horens. In het gevecht raakte het wilde dier hierin verward, zoodat de jagers gemakkelijk naderbij konden komen en het zoo konden vangen. Op een steen van den toren was een stuk proza gegraveerd, geschreven door Mulla Mahomet Husain van Kashmir, die de eerste was onder de bedreven schrijvers van zijn tijd: „Op deze heerlijke plaats werd een antiloopt gevangen in het net van den God-kennenden heerscher Nuru-d-din Jehangir Padshah“. In het verloop van een maand werd hij, zijn natuurlijke wildheid overwonnen hebbende, het hoofd der uitverkoren antilopen. De bijzondere eigenschappen van de antiloopt waren oorzaak ervan, dat ik het bevel gaf, dat op deze vlakke niemand ooit herten zou jagen en dat hun vleesch voor beide Hindoes en Mahomedanen, gelijk beschouwd zou worden aan het vleesch van runderen en varkens. Zij maakten den grafsteen in den vorm van een antiloopt. Ik beval Sikander Muni, den „jagadir“³⁾ van genoemde „pargana“⁴⁾ om een sterk fort te bouwen in het dorp Jehangirpur.“

HET KANON VAN „KIM“ TE LAHORE

OVER DEN KORENBOUW

't GAF een heele drukte, die korenbouw op de boerderij waarop ik mijn jeugd sleet. Zoo rustig als de winter in het leven der boeren voorbijgaat, als er tijd rest voor ontspanning van den geest, zoo onafgebroken aan den arbeid gewijd is de zomer. Onze boerderij was er een van het z.g. gemengd bedrijf, er werden eenige tientallen koeien gemolken, terwijl van de melk boter en kaas werd gemaakt, maar ook werden een twintigtal hectaren als bouwland gebruikt. Dienden de maanden Juni en Juli voor het winnen van het hooi voor het vee in den winter, was Augustus in het land, dan begon het bouwland aandacht te vragen. Het eerst waren de roggevelden aan de beurt. Op een goeden dag zag men, dat de groene aren niet geheel groen meer waren. 't Was een geelgrauw waas, dat zich over de hoog opgeschoten halmen verspreidde. Hoe langer hoe geler werd dat waas om ten slotte in het bekende blond van gerijpt graan over te gaan. Hoe zie ik nog mijn vader met ernst en aandacht de aren en halmen onderzoeken. Hij wreef een aar op de hand uitelkander en kneep de korrels tusschen de nagels stuk om te zien of ze voldoende stevig waren, hij proefde ze tusschen de tanden, keek hier, keek daar en ging heen om onzen werkman, „doove Kees“ opdracht te geven „er de zicht maar in te zetten“. Deze trouwe zocht op den zolder van zijn bescheiden woninkje „zicht“ „pikhaak“, „strekkel“ en „haargerei“ bijeen en trok hiermede gewapend naar den zonnigen akker. Het zal niet overbodig zijn om den niet-landbouwkundigen lezer

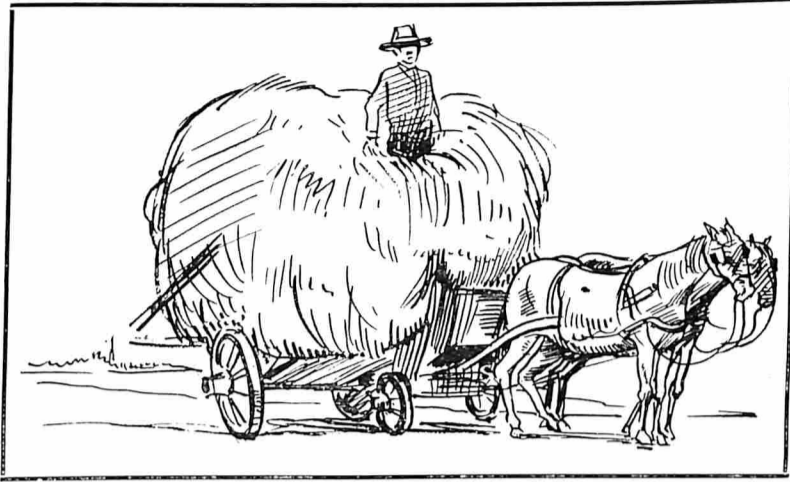
een naderen uitleg van deze gereedschappen te geven. Spraken we over een „sikkel“, het zou hem een bekende klank zijn geweest, maar dit werktuig heeft over het algemeen voor den oogst afgedaan. Vroeger werd zij veel meer gebruikt; men kon er mooier schoven mede maken, terwijl er veel minder onkruid tusschen de halmen achterbleef. Een „zicht“ is een soort korte zeis en aan een eveneens korten steel vastgemaakt, welke steel aan het andere einde eindigt in een dwars handvat. Een „pikhaak“ is een esschenhouten

lat, naar behooren afgewerkt en aan een der einden voorzien van een loodrecht daarop aangebrachte ijzeren pen. De korenmaaier neemt de zicht in de rechter- en de pikhaak in de linkerhand. Hij haalt met de pikhaak de halmen naar zich toe, ze tegelijk naar beneden drukkende om ze dan met de zicht dicht langs den grond af te slaan. Deze bewerking wordt door den maaier, vooruitlopende, eenige malen herhaald, waarna hij, achteruit loopende, met pikhaak en zicht de schoof vormt en ter zijde legt. Is de zicht stomp geworden, dan neemt de maaier den „strekkel“, een geteerde en dan met fijn zand bestrooide lat, en zet hem daarmede

INDISCHE WATERPUT

1) Jehangir regeerde van 1605—1627. 2) bungalow — rusthuis voor reizigers.
3) jagadir = leenheer. 4) pargana = leen, gebied van den leenheer.

... ALS REGEL MET TWEE PAARDEN BESPANNEN

aan. ☞ Op den duur is de zicht op deze wijze niet scherp te houden, hij moet dan „gehaard” worden, waarvoor het haargerei wordt gebruikt. Dit bestaat uit een „haarspit” en een „haarhamer”. Het haarspit is aan een einde voorzien van een scherpe punt, aan het andere van een stalen kop van 4 à 5 c.M. zijde. De punt wordt in den grond gedreven, zoodat de stalen kop daar 10 à 15 c.M. boven verheven blijft en op dit aambeeldje wordt de snede van de zicht met de haarhamer, die daartoe aan beide zijde mesvormig is bijgewerkt, zeer dun uitgeklopt. ☞ 't Is een centonig geluid, dat haren van een zeis of zicht. Ik hoor het 's zomers vaak in het Vondelpark, wanneer de grasmaaiers op deze wijze hunne zeisen scherpen. Eén wereld van jeugdherinneringen doemt dan voor mij op. ☞ 't Zijn al heel oude gereedschappen, die de korenmaaiers gebruikt. Reeds in den Bijbel wordt van *sikkelen* gesproken waartoe *zwaarden* zouden worden omgesmeed. Weliswaar leest men niet van de zichten, maar toch hebben ook deze een eerbiedwaardigen ouderdom. Althans zagen we een zicht met pikhaak uitgebeeld op den kunstig gebeeldhouwden preekstoel van de Kerk te Bolsward, een kunstwerk, dateerende uit de zeventiende eeuw. En het is opmerkelijk, in *niets* week deze af van die, welke op onze boerderij werden gebruikt. Toen stond dus reeds de vorm vast, wie weet reeds hoelang! ☞ Had onze Kees een geheelen dag gemaaid, bij honderden lagen de schoven als evenzoovele slachtoffers op den „binder” te wachten. De binder neemt een wisch van de schoof, slaat die handig daaromheen en met een paar draaien zijn de halmen stevig bijeengebonden. ☞ 't Is een warm werkje, dat binden! Meestal waren het bij ons mannen, die dat deden, maar soms ook wel vrouwen. Diep voorovergebogen werd de eene schoof na de andere van een band voorzien, vooral in de eerste dagen werden ernstige rugpijnen geleden. Vlug moest er worden gewerkt, want één binder moest twee maaiers kunnen bijhouden. ☞ Na het binden volgde het „hokken”, wat wil zeggen het overeind zetten van de gebonden schoven. Her-

MET „ZICHT” EN „STREKEL”

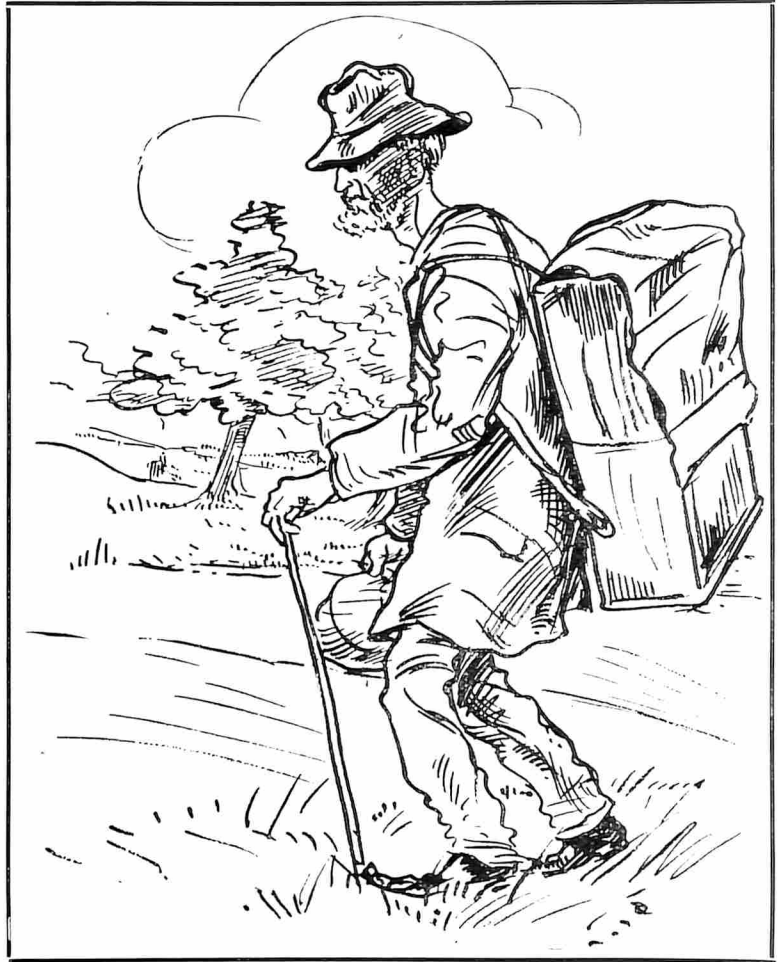
inner ik het mij wel, dan heeft een rogge- en een tarwehok twaalf schoven, vier rechts, vier links en twee aan weerszijden daartegen voor de stevigte. In lange rijen stonden de hokken op het land, uit de dichtheid van die rijen viel de opbrengst al haast af te leiden. ☞ Wanneer ik dit zoo neer schrijf, hoe leef ik dan mijn jeugd weer door. Want onze Kees kon op geen stukken na al het koren alleen maaien, andere werklieden en ook ik, wij moesten helpen. Als rechtgeaarde boerenzoon stelde ik er prijs op het werk even goed en even vlug te doen als de daggelders. 's Morgens vroeg, soms al om vier of vijf uur, wanneer het niet al te sterk had gedauwd, stonden we met zijn drieën of vieren achter het graan. Zwijgend en vlug doorwerkende in den zomerschen ochtend werd door ons de eene schoof na den andere gemaaid en ter zijde gelegd. Geuren van de gestorven halmen en dorrend onkruid stegen uit den akker op. Domineerend was de prikkelende lucht van het „kruis en munt” en nu nog, vele en vele jaren later is het opsnuiven van zijn pepermuntachtigen geur voldoende om mij beelden uit het verre verleden weer helder voor den geest te brengen. ☞ Hoe stil het kon zijn in den vroegen morgen en hoe ik, even verpoozend van het harde werk, de gemolken koeien met rustigen tred van de boerderijen zag gaan, soms allen op een rij achter elkander, naar het verste einde van de weide, om dan, beurtelings grazende en herkauwende, in den namiddag weder thuis te komen. ☞ Hoe het bolderend geluid weerklonk van den „boerenwagen”, die den polderweg kwam langs gedaverd en den akker opgereden voor een „voer” koren. ☞ Op marktdagen zag ik de boeren reeds vroegtijdig met „brikken” kaas naar een der dorpen in den omtrek rijden of met Rijsche karretjes of tilbury's naar de veemarkt in de stad. De kerkklok sloeg in de verte het uur en klepte of luidde. De vrachtrijder van het dorpje ging elken morgen met zijn hondenkar al om een uur of zes voorbij. ☞ Later op den dag weer andere gebeurtenissen. De dokter kwam in zijn voor ons deftige rijtuig voorbij op bezoek van zijn patiënten. De pastoor met zijn zwarte tilbury reed uit om een stervende te gaan troosten. De molenaarswagen bracht meel weg en haalde het te malen graan. Soms een boerenbruiloft, herkenbaar aan een lange rij tilbury's. De jongste zuster van de bruid met haar uitverkorene voorop, dan het bruidspaar met de met papieren rozen versierde zweep, dan tilbury's met paren en eindelijk de ouderen in tentwagens, „wagens met zwaarigheid” genoemd door de overmoedige jeugd. Alle paarden en tuigen blinkend gepoetst. Dan een begrafenis, zich langzaam voortbewegende langs den polderweg en straks op het kerkhof het naargeestige klokgeluid, dat soms wel een vol uur aanhield. De schapenkoopman met zijn vreemde „kapkar”, de marskramer met het hooge gevaarte op den rug en veel meer, dat ik vergeten ben, werd werkende weg opgemerkt en besproken. ☞ Een vroolijke drukte geeft het naar huis halen van het graan. Waarom men dit toch in mijn geboortestreek „mennen” noemt? Men spreekt daar van koren „mennen”, anders wordt het woord mennen niet gebruikt. Hooi rijden of mest is evenmin „mennen”, als wanneer de boer voor zaken of genoeg met zijn rijtuigje uitgaat. 't Zal wel zijn betekenis hebben en waarschijnlijk zijn historischen grond, maar weten doe ik het niet. ☞ Ik noemde daareven reeds den „boerenwagen”. Kent ge dien zwaren wagen met zijn vier wielen en krommen dissel? Ook diens vorm staat al eeuwen vast, haast op elke boerderij treft men er aan, die van ouder op ouder, zij het al met regelmatige vernieuwingen, overgaat. De met breede velgen voorziene wielen dragen het „voor”- en het „achterschamel” en deze schamels zijn voorzien van „rongen” welke dienen om de zijanten van den bak, „leeren” genaamd, overeind te houden. Tusschen de leeren de „buikplank” waarop aan de voorzijde de „kist”, die den voerman tot zetel dient bij het besturen van wagen en paarden. Op de leeren de „burrie”, die buiten den wagen steekt en gelegenheid geeft tot het laden van breede vrachten. Alles los in elkander gezet, slap en bewegelijk, zoodat de wagen op het meest geaccidenteerde terrein steeds met alle vier de wielen op den grond blijft. Tot de verdere uitrusting behoort

nog de „ponderboom”, een rondhout van eenige meters lengte en ongeveer 10 à 12 c.M. dik, een „voorbinje” en een „achterbinje” vrij zware, sterke touwen, waarover ik het straks nader zal hebben. ☼ Tot het korenmenen wordt de wagen als regel met twee paarden bespannen, het linksche heet het „bijdehandsche” het rechtsche het „vandehandsche” paard. Het bijdehandsche paard is tevens het „voetpaard”. Een verklaring zal wel niet achterwegen kunnen blijven! De voerman zit op den kist en aan de linkerzijde van den wagen. Het vóór hem aangespannen paard heeft hij het meest „bij de hand”, vandaar de naam van dit paard. Met zijn rechtervoet bestuurt de boer den wagen. Moet hij deze stoppen, dan houdt hij de teugels in, zet zijn linker voet tegen het achterdeel van het bijdehandsche paard en zijn rug tegen de burrie achter hem. Het paard, den voet voelende, drukt achteruit en zoo kan de wagen tot stilstand worden gebracht. Vandaar heet het bijdehandsche paard: *voetpaard*. Slechts makke, vertrouwde paarden bereiken dezen rang. Het rechts voor den wagen loopende paard heet het *vandehandsche* om de eenvoudige reden, dat het andere het *bijdehandsche* heet. 't Zijn de jonge, dartele paarden, die hiervoor gekozen worden, alleen na jaren van goed oppassen kunnen zij tot voetpaard opklimmen. ☼ Gaat men met een leegen boerenwagen met twee paarden bespannen rijden, men moet niet kleinzeerig zijn. Want het is niet te gelooven, hoe men daarbij dooreengeschud wordt. Vooral als het in gestrekten draf over den korenakker gaat! Met moeite en slechts zich met alle kracht vastklemmende kan men zich naast den voerman handhaven. Deze, met zijn voet op den dissel, zit heel wat steviger. ☼ Een vracht koren (en ook hooi) noemt men een „voer”. Men heeft voor het laden van een voer twee man noodig, één „opsteker”, die met een langgesteelde vork de schoven reikt aan den „voerlegger”, die verantwoordelijk is voor het op de juiste wijze opbouwen van de hooge vracht. Dit gebeurt volgens aloude, vaste regelen. Eerst wordt „de buik” van den wagen geladen, de achterzijde het eerst, dan vóór en daarna in het midden. Ter hoogte van de burrie begint men met de eerste laag, „legger” geheeten. Links vóór het eerst, dan rechts vóór, daarna links achter en rechts achter en ten slotte het midden. Legger voor legger wordt zóó gevormd, soms wel tot acht à tien toe, dan eenige schoven dwars voor en achter, waarna de ponderboom in functie komt. Aan de voorzijde van het voer steekt men dien boom onder de voorbinje, die onder aan den wagen is vastgemaakt, de achterbinje wordt er dan overheen gebracht en hiermede wordt de vracht stijf ineen geregen. ☼ Stapvoets gaat het met de zware vracht over den akker, op den harden weg wordt er de draf in gezet. Soms zakt het voer onderweg scheef, schande voor den voerlegger, een enkel maal valt het om en dan is de boer slecht te spreken van wege het tijdverlies en mogelijke schade aan den wagen. Haast altijd echter komt de vracht behouden thuis en wordt dan voor den „berg” gereden, waar de schoven straks tot den winter, tot den tijd van het dor-schen, worden bewaard.

C. V.

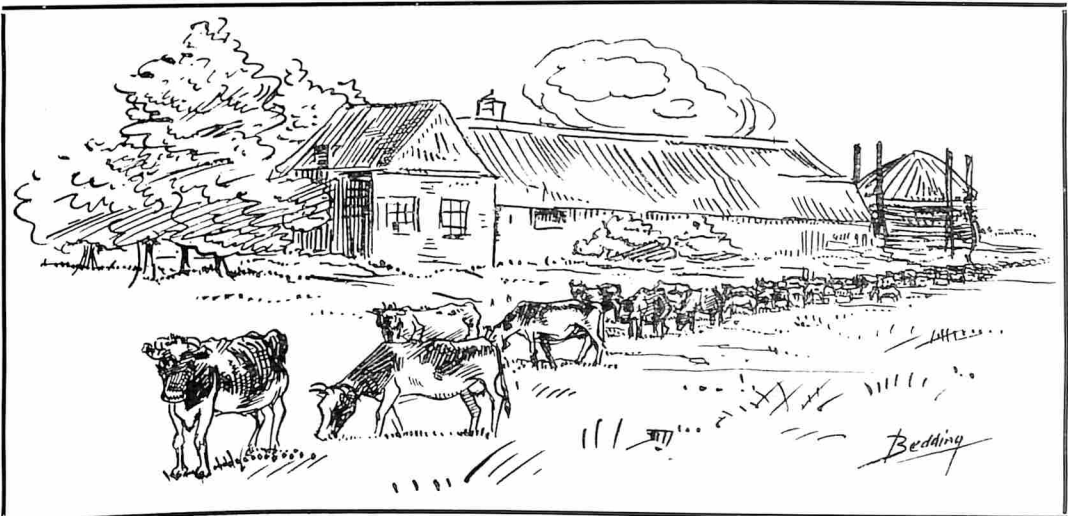
Het een en ander over Burge-meester Nicolaas Tulp

DE man, wiens naam hier boven staat, is zeker wel een der aantrekkelijkste figuren uit den grooten tijd van ons land en onze stad. Een ernstige, vriendelijke, eenigszins steile persoonlijkheid; professor, regent, commissaris, vertegenwoordiger der stad in Den Haag, die bij al zijn drukke bezigheden nog tijd had, om wetenschappelijke onderzoeken te doen en zijn uitkomsten te publiceren; die daarbij een onverwoestbare gezondheid genoot en eerst op hoogen leeftijd stierf; kortom, een compleet mensch, een prachtige Hollander. ☼ Tulp werd den 11en October 1593 te Amsterdam geboren en kort daarna gedoopt met den naam Claes. In 1614 vertrok hij naar Leiden, waar hij in 1618 promoveerde tot doctor in de medicijnen. Kort hierna trouwde hij en vestigde hij zich op de Keizers-

... MET HET HOOGGE GEVAARTE OP DEN RUG ...

gracht in het vijfde huis ten Zuiden der Westermarkt. Hij mocht zich al spoedig in een drukke praktijk verheugen, zoodat hij zich genoodzaakt zag, paard en rijtuig aan te schaffen: iets heel bijzonders voor een toenmaligen dokter. Een omvangrijke karos zal zijn voertuig wel niet geweest zijn; zijn garage toch was in den kelder van zijn huis. Hoewel zeer rijk, en gezien in alle kringen, was Tulp uiterst eenvoudig, ook in zijn huiselijk leven. Boven de deur zijner woning stond in den gevel een tulp, waaraan hij zijn naam en zijn wapen ontleende. Gewoonlijk noemde hij zich echter Claes Pietersz., welken naam hij ook liet aanbrengen onder zijn wapen op een glas in de sacristie der Oude Kerk. Eerst kort voor zijn dood liet hij eronder schilderen: Nicolaas Pietersz. Tulp. Een tijdgenoot noemde hem een „godtliedend heer, doch wat te veel predicants gesint”, waardoor hij „soo haest niet, als wel bequaem was, Burgemeester is geworden”. Toen zijn dochter Catharina huwde met den arts dr. Arnout Tholinx, en Tulp voor het jonge paar een huis naast het zijne had laten bouwen, liet hij de tulp wegnemen en deed hij boven zijn huisdeur de spreuk aanbrengen: „Wandelt met Godt”, en bij zijn schoonzoon: „Soeekt het eeuwich leeven”. ☼ Zijn faam als geneesheer verbreidde zich weldra door de geheele stad. Dikwijls had hij geen tijd om te eten. Zelfs andere doctoren kwamen hem raadplegen. Vooral de anatomie was zijn lievelingsstudie en als ontledkundige heeft hij dan ook Europeesche vermaardheid gekregen.

... ALLEN OP EEN RIJ ACHTER ELKAAR

Eenige belangrijke ontdekkingen, gedaan bij lijkopeningen, hebben zijn naam voor goed aan de ontleedkunde verbonden. ☒ Den titel van professor, of eigenlijk praelector, voerde Tulp niet, omdat hij aan eenige inrichting van hooger onderwijs verbonden was, maar, omdat hij voor de leden van het chirurgijns-gilde voorlezingen hield en van tijd tot tijd demonstraties op lijken. Veel kwam het laatste niet voor. Er moest wel juist een ter dood veroordeelde zijn, dan kon een les gegeven worden. Gewoonlijk geschiedde zoo iets één of twee maal per jaar. De ontleedkundige voorlezingen voor aankomende heelmeeesters hadden echter twee maal per week plaats. Tot 1619 hielden de chirurgijns hun bijeenkomsten boven de kleine vleeschhal in de Nes. Toen hier de rederijkers kwamen, verhuisden zij naar de St. Anthoniespoort, de tegenwoordige Waag op de Nieuwmarkt, waar in een der torens de snijkamer werd ingericht. Hier kwam in 1632 de merkwaardige barokke „anatomische les van dr. Tulp” tot stand, door den jongen Rembrandt in die wasachtige ge-laatskleuren en met die afgeronde vormen geschilderd, die we ook nog eenigszins op de „Nachtwacht” aantreffen. Dit in de oogen der toenmalige patriciërs volmaakte doek opende voor Rembrandt zijn schitterende kunstenaarsloopbaan, zoodat Tulpeenigermate als zijn mentor is te beschouwen. Wij zien er den professor in volmaakt ernstige gemoedsgesteldheid, terwijl hij demonstreert aan de hand van een anatomischen atlas, die aan de voeten van het lijk is opgesteld. In 1639 werd de „snijburg” weer naar de Nes verplaatst. doch kwam in 1690 wederom op de Waag, toen onder den wijschen naam van „theatrum anatomicum”. ☒ In 1652 moest Tulp wegens drukke bezigheden zijn lessen aan de chirurgijns beëindigen. Hij noodigde de overlieden van het gilde te zijnen huize, om „onder een zoet colation” afscheid te nemen. De broeders schonken hem bij deze gelegenheid een zilveren bokaal in den vorm van een tulp, die hij met een elegante toespraak aan het gilde overdroeg, dat haar nog jaren bij feestmaaltijden gebruikte. ☒ Aan den mensch Tulp waren vele kanten. Bezien wij hem thans als regent en staatsman. Bij de verkiezingen in 1622 kwam hij in de Vroedschap zijner vaderstad. Zijn verheffing had hij te danken aan den roep van gematigdheid, die van hem uitging. Na de hevige partijtwisten der voorafgaande jaren wilde men mannen aan het roer, die geacht werden „tusschen beiden te gaan”. Zoo was Tulp dus een „waggelmuts”, van wien men verwachtte, dat hij zich schrap zou zetten tegen de Bicker's en Reael's, die „quanten, die oprechten zullen de arminiaansche santen”, maar die niet mee zou gaan met de „harde gereformeerden”. In Tulp heeft men zich wel deerlijk vergist. Eenmaal op het stadhuis bleek hij een onvervalscht Calvinist te zijn, die er als schepen o.a. toe mede kon werken, om een lid der Waalsche gemeente, beschuldigd van onrechtzinnigheid, zeven maanden in het tuchthuis op te sluiten. Deze affaire deed hem geen goed: eerst in 1654 bereikte hij het burgemeestersgestoelte. ☒ Bij alle mogelijke gelegenheden deed hij belijdenis van zijn onwrikbaar geloof. Als er bij een bezoek der Oranjefamilie aan de stad praalwagens worden rondgereden, versierd naar den smaak der eeuw met Romeinsche goden en godinnen, laat hij in den Raad zijn protest hooren. In 1659 verzoeken de Lutherschen verlof, om nog een kerk te mogen bouwen. De geheele Raad geeft

BURGEMEESTER NICOLAAS TULP. FRAGMENT UIT DE ANATOMISCHE LES VAN REMBRANDT

zijn toestemming, uitgezonderd Tulp, die „met exempelen uyt het Nieuwe Testament daertegen ging en concludeerde het niet toegestaan behoorde te worden”. ☒ Onze regent-dokter was — het kon ook wel niet anders — een door en door gezond man. Menigmaal beweerde hij, dat hij een verdrag met zijn maag had aangegaan, die beloofd had haar plicht te zullen doen, op voorwaarde, dat hij haar niet met overtollige spijsen overlaadde. ☒ Op Donderdag 28 Januari 1672 was het juist vijftig jaar geleden, dat Tulp tot raad was verkozen. 's Middags gaf hij te zijnen huize een diner, waarop hij de geheele Vroedschap en de regeerende burgemeesters had genoodigd. Hij zelf was ook actief burgemeester. 's Morgens had hij in den Raad na afloop der besprekingen een toespraak gehouden en alle heeren de hand gedrukt. ☒ Omtrent den maaltijd van Tulp hebben lang de zonderlingste verhalen de ronde gedaan. Er werd beweerd, dat hij zijn gasten onthaalde op allerlei allersoberste gerechten, als rapen, haring, wortelen, stokvisch, „broeder”, enz., terwijl de tafeldranken bier en goedkope wijnen waren. Bij het weghalen der etensborden vonden de aanzittenden steeds beschreven papiertjes, waarop stond, dat de stad door dezen eenvoud tot zoo grooten bloei was gekomen; en variaties op dit thema. Ten slotte evenwel kwamen er smakelijke, zelfs rijke gerechten en dranken, doch bij het weggaan ontvingen de gasten een vel papier, waarop de ondergang van het Romeinsche rijk beschreven was. Natuurlijk werd er gespot, dat de oude man, nu hij zelf geen pret meer kon maken, het ook den jongeren niet gunde. ☒ Een andere lezing luidt, dat er twee maaltijden waren geweest. Na den eersten, die heel sober maar degelijk was, zeide de gastheer tot zijn verwonderde gasten, dat men aldus vijftig jaar geleden feest vierde, en na den tweeden, die voldeed aan de eischen van den besten fijnproever, vroeg hij, wanneer men het nu beter vond. En allen moesten erkennen, dat eenvoud toch boven alles ging. ☒ Wij bespeuren gemakkelijk de elementen dezer legenden. Tulp stond als een puriteinsch boetprediker bekend. Hij was o.a. de auteur van de keur van 1655, die gericht was tegen al te groote weelde bij feesten en maaltijden. Voorschriften werden in die keur gegeven betreffende het aantal personen, dat deel mocht nemen aan partijen, den duur der feestelijkheden, aantal gangen bij maaltijden, enz. Voorts is in de legenden het Oud-Testamentische mené tekel te herkennen in de waarschuwendende tractaatjes, die uitgereikt werden. En we zullen deze verhalen nog beter gaan doorzien, wanneer we kennis maken met de ware toedracht. Daaromtrent zijn we n.l. uitnemend ingelicht door een der deelnemers, die geregeld een dagboek bijhield. Het blijkt dan, dat de maaltijd inderdaad het stempel der ingetogenheid droeg, maar dat er niettemin een opgewekte stemming heerschte. Al aanstonds werd den heeren verzocht, hun bedienden terug te zenden. Zij mochten 's avonds komen, om het „bancket t'huys te brengen”. In zijn tuin had Tulp een loods laten bouwen en daarin had de feestelijkheid plaats. Nadat de gastheer een vriendelijke toespraak had gehouden, zetten de heeren zich op de voor hen bestemde plaatsen neer. Velen keken toen nieuwsgierig uit naar de spijsen, die zouden verschijnen, vermeldt onze berichtgever. Welk een heimelijk genot zou het geven, wanneer Tulp niet bleef binnen de grenzen zijner eigen wet! Anderen weer veronderstelden, dat

DE GROOTE LIJSTER VOEDERT ZIJN JONGEN

er allerlei ouderwetsche spijzen zouden opgediend worden, om te laten voelen, waardoor de stad tot zoo grooten luister gekomen was. Maar niets van dit alles gebeurde. De maaltijd was eerder rijk dan schraal te noemen, en toch werd de keur slechts op ondergeschikte punten overtreden. Aan het voorschrift, om maar één keer spijzen voor te zetten en geen suikerwerken op te dienen, heeft Tulp zich niet gehouden. Telkens als er even een pauze was en nieuwe schotels aangebracht werden, zorgden eenige speciale vrienden van den jubilaris, die ook ui genoodigd waren, voor de gezelligheid, door Latijnsche verzen voor te dragen. Gedrukt op vellen papier werden zij vervolgens uitgereikt. Tijdens de tweede rustpauze deelden die vrienden, waaronder zich de bekende door Rembrandt geconterfeite Jan Six, tevens schoonzoon van Tulp, bevond, aan alle aanwezigen een zilveren medaille uit, en aan den gastheer zelf een gelijk exemplaar in goud. Van tijd tot tijd gingen sommige heeren zich eens wat vertreden; zij zochten dan het haardvuur op, stopten een lange steenen pijp met tabak uit een der porseleinen schotels, die gereed stonden, en dampden er al koutend lustig op los. Al het mogelijke deed de gastheer, om het zijn gasten zoo aangenaam mogelijk te maken. „Stichtelijk vermaek' en „soete t'samenspraek" wisselden elkander af, totdat eindelijk „nae een dronck van danckbaerhyt het geselschap omtrent elf euren is geschyden". Met veel lof gewaagt onze berichtgever van de ordelijke en rustige wijze, waarop het feest verliep. Vooral het wegzenden der bedienden bleek een goede maatregel te zijn geweest. Gewoonlijk toch bedierf de „confusie der dienaars en knechts" het gezellig samenzijn. Tulp zelf had eenige „oppassende mannen" aangenomen, die „yder haer besteck in stilte wel waernaemen". Nog eenige jaren heeft de „lant-arts", zoals Vondel onzen dokter noemde, geleefd. Hij werd bij de verzetting der wet in hetzelfde jaar 1672 niet geremoveerd, en kreeg op zijn ouden dag in 1673 nog de eervolle opdracht, om zitting te nemen in het college van Gecommitteerde Raden, waardoor hij tijdelijk in Den Haag kwam te wonen. Daar stierf hij den 12en September 1674 op bijna 81 jarigen leeftijd. Het stoffelijk overschot werd naar Amsterdam overgebracht en in de Nieuwe Kerk begraven. Zelfs admiraal De Ruyter kon een paar jaar later niet door een grooter menigte ten grave worden gebracht. Bijna de geheele stad volgde de baar van den man, die zich op zoo velerlei gebied had verdienstelijk gemaakt en die in zoo vele kringen zich vrienden had verworven.

J. Z. KANNEGIETER

BIJ DE GROOTE LIJSTER

Ik ken een hoogopgaand bosch van dunne, slanke dennetjes, keurig op rijtjes geplant, haast zonder zijtakken, behalve heelemaal bovenin, en zonder plantengroei op den grond. Het is van dat soort, dat Dr. Thijssse eens genoemd heeft „een woestijn met dennetjes". Toch kwamen er in dit dennenboschje veel menschen. Op mooie Zondagen kwamen ze picnicken, speelden en zongen er den heelen dag en doorsnuffelden alles. Zoo vonden ze ook een nest in een boom, net zoo hoog, dat ze er niet bij konden. Maar 't was toch een oud nest, meende men, want er hing allemaal rommel

uit: touwtjes, een stuk krantenpapier en een groote grauwe lap van twee decimeter lang. Een rommeliger prop had niemand ooit gezien, en daarom keek niemand er naar om. Deze rommelige prop was het nest van een Groote Lijsterpaar. En juist aan dat rommelige hebben vele Groote Lijsternesten hun behoud te danken. Of dit nu ervaring van de vogels is of niet, het resultaat blijft hetzelfde. Meestal zijn het stukken koord of vuile lappen, die gebruikt worden om het nest te „versieren", in dit geval was het een nog netjes opgevouwen zakdoek. Groote Lijsters of Mistelijsters nestelen er veel in de duinen en ze gaan in aantal nog steeds vooruit. Reeds lang had ik het plan opgevat, ze eens te fotografeeren, maar steeds was dat op technische moeilijkheden afgestuit: nu eens zat het nest voor de kamera onbereikbaar, dan weer zat het in een te donker boschgedeelte. Op een dag kwam de jachtopzichter me vertellen, dat hij een lijsternest had gevonden „waar je zoomaar in kon kijken". Ik ging me ter plaatse overtuigen en inderdaad was het nest zeer gunstig gelegen, in een vork van een eik, ongeveer een manshoogte boven den grond. Op een van de zijtakken kon het toestel geplaatst worden, gemaskeerd door eenige kamperfoelieslingers. Nu moest ik nog een schuilplaats voor mezelf bouwen. Al gauw was dat gebeurd. Van dorre takken werd tusschen een paar stammen in de buurt een geraamte gebouwd, met wat liguster- en kruipwilgtakken werd het stevig aaneengevlochten en toen werd het geheel bedekt met dorre bladeren, waarvan natuurlijk de massa's maar voor het oprapen lagen. Een klein kijkgat voorin en een in- en uitkruipopening achteraan werden uitgespaard. Van het toestel af kon een lange afdrugslang naar de schuilhut gelegd worden. Pas eenige dagen later kwam ik terug. De schuilhut had zich goed gehouden. Na vijf minuten was het toestel klaargemaakt en lag ik onder mijn bladerendak te wachten. Het duurde niet lang of ik hoorde vleugelslagen boven me, en daar streek de oude vogel neer. Een paar groote wormen en nog wat klein grut had hij in den snavel, wat het was, kon ik niet precies zien. Met een paar sprongen was hij bij het nest, de jongen rekten de halzen en sperden wijd. Tegelijk klikte de kamera. Een paar kopbewegingen van de oude en verdwenen was het voedsel. De lijsternest verdween om nieuw te halen. Regelmatig kwamen de ouden terug, om de tien minuten ongeveer. Zoo had ik al spoedig eenige opnamen gemaakt en toen de jongen weer een keer gevoerd waren en de ouden ergens anders aan het voedselzoeken waren, kroop ik stilletjes uit mijn schuilhut en verdween met stille trom. T.

Ontvangen boeken

John Bergmans. De Rotstuin. Amst. N.V. Uitgevers-Mij „Kosmos". — De schrijver is tuinarchitect en verstaat blijkbaar de kunst zoo van zijn vak te vertellen, dat de leek de moeilijkheden begrijpt en een juist inzicht krijgt in de wijze, waarop hij, als hij een rotstuin wil aanleggen, te werk moet gaan. Het boek bedoelt niet anders, gelijk de schrijver in zijn voorwoord zegt, dan den liefhebber en vakman behulpzaam te zijn met verschillende inlichtingen. Immers de laatste jaren ziet men het aanleggen van rotstuinen, stapelmuurtjes, enz. meer en meer toenemen. Met vele foto's, waaronder enkele kleurfoto's is het werk verlucht.

EEN JONG VAN DEN GROOTEN LIJSTER

ALFONSO II HERTOG VAN FERRARA

Uit het Poolsch door
KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

(Vervolg)

ZIJN zorg bepaalde zich niet alleen ertoe, dat deze lekkernijen smakelijk toebereid waren, maar tevens, dat ze hem niets kostten, want hij vroeg ze gewoonlijk van de dames der Ferrarische aristocratie ten geschenke. Om den keizer bijzonder voor zich in te nemen, maar tevens zijn militante natuur volgend, trok hij in 't jaar 1566 met een sterke legermacht naar Hongarije om den monarch hulp te verleen bij het afslaan van den aanval der Turken. De Ferrarische bevolking was met deze onderneming, die veel geld kostte en geen onmiddellijk voordeel bracht, maar weinig ingenomen. Gelukkig echter was het Turksche gevaar dit keer spoedig geweken en Alfonso moest, zonder gevochten te hebben, van den blauwen Donau weer huiswaarts keeren. Na het overlijden van Lucrezia de Medici trouwde Alfonso met Barbara van Oostenrijk en toen ook deze kort daarop stierf, zonder hem kinderen na telaten, huwde hij met Margherita Gonzaga. Hij wilde kinderen hebben en als oud man hoopte hij zelfs nog op een zoon, omdat hem in zijn jonge jaren door Philippus Nostradamus in Parijs voorspeld was, dat hij drie keer zou trouwen en pas op acht en vijftigjarigen leeftijd van zijn derde vrouw een zoon zou krijgen. In deze hoop werd hij versterkt, toen Cornelio Bentivoglio, zijn wapenvriend uit den Franschen tijd, op vijf- en zestigjarigen leeftijd nog vader

werd. De groote drang naar daden, vooral naar krijgsdaden, welke Alfonso steeds bezielde, was een der redenen, die hem deden besluiten om naar den Poolschen troon te dingen, welke na de vlucht van Hendrik de Valois uit Krakau was vrijgekomen. De betrekkingen tusschen het huis d'Este en het Poolsche hof waren sedert den tijd van koningin Bona steeds van zeer vriendschappelijken aard. Zoo wenschte Bona's moeder, Isabella van Aragon, dat kardinaal Ippolito I d'Este, die met de Aragon's vermaagschapt en, zooals beweerd werd, haar lang niet onverschillig was, haar dochter naar Krakau zou vergezellen, vooral ook, omdat Ippolito bevriend was met Siegismund I, dien hij nog tijdens Ladislaus Jagiello had leeren kennen. Siegismund vertoefde namelijk van 1498 tot 1501 bij zijn broeder Ladislaus te Buda, waar hij met Ippolito, die aartsbisschop van Gran was, had kennis gemaakt. Ippolito zou in het voorjaar van 1517 naar Erlau reizen om zijn nieuw bisschopsambt te aanvaarden en Isabella verwachtte, dat de kardinaal zijn vertrek naar het Noorden tot het voorjaar van 1518 zou uitstellen, om de leiding van het escorte harer dochter op zich te nemen. De kardinaal wenschte echter zoo spoedig mogelijk in Hongarije te zijn en wilde daarom zijn vertrek niet uitstellen, zoodat Isabella Prospere Colonna tot begeleider van Bona naar Polen koos. Ippolito ging echter van Erlau naar Krakau om bij de

trouwplechtigheid aanwezig te zijn, maar vertrok, zooals wij reeds vermeld hebben, weer spoedig wegens oneenigheid met Colonna. Met den koning en de koningin bleef hij echter in de beste verstandhouding, vooral, omdat Bona zeer gesteld was op de vriendschap met de d'Este's, deze machtige en meest aristocratische onder de regeerende dynastieën van Italië. Tusschen Krakau en Erlau werd een drukke correspondentie gevoerd en vele geschenken gewisseld. Zoo schonk koning Siegismund eens aan Ippolito windhonden en valken en in 1519 kreeg hij van Bona twee kameelen, die haar vermoedelijk uit Turkije waren toegezonden. Kameelen waren destijds niet alleen in Polen, maar ook in Italië nog zoo zeldzaam, dat Ippolito, in den brief aan zijn broeder Alfonso over dat geschenk sprekend, beloofde ze voor hem te zullen laten schilderen. Toen een jaar later de koningin zich niet wel gevoelde, verzocht zij Ippolito haar zijn lijfarts, pastoor Andreas Valentini te zenden, aan welk verzoek onmiddellijk werd voldaan. Uit de rapporten blijkt, dat de lijfarts de ongesteldheid der koningin toeschreef aan „vapeurs”, die uit de maag kwamen, maar dat overigens, wat haar klachten betrof, rekening gehouden moest worden met haar zwangerschap. Zij bracht dan ook op 1 Augustus 1520 een zoon, Siegismund August,

ter wereld. Valentini was bij de bevalling aanwezig. De tijding, dat een Italiaansche prinses moeder van een Poolschen kroonprins was geworden, werd niet alleen te Napels maar ook te Ferrara met groote vreugde ontvangen, en hertog Alfonso I, als altijd op schitterende feesten belust, vierde deze heugelijke gebeurtenis dan ook met een tournoi en met vuurwerk. Kardinaal Ippolito overleed een maand later, op den tweeden September 1520; hoewel nadien de vriendschappelijke verhouding tusschen de beide

IN HET JASPER NATIONAL PARK (CANADA). BUNGALOWS VOOR DE ZOMERGASTEN

vorstenhuizen ¹⁾ bestaan bleef, werd die toch slechts door een beleefde briefwisseling onderhouden. Door Alfonso II werden echter de vriendschapsbanden met Polen weer nader aangehaald, toen hij in Hongarije met eenige Poolsche dignitarissen had kennis gemaakt; wellicht is toen tevens het plan bij hem opgekomen om naar den Poolschen troon te dingen. De Poolsche koning Hendrik de Valois voorzag reeds in 1573, dat hij spoedig koning van Frankrijk zou worden, omdat de gezondheid van zijn broeder Karel IX zoo verminderde, dat men algemeen van zijn spoedig einde overtuigd was. Om nu tevens koning van Polen te kunnen blijven, zocht Hendrik eenige invloedrijke Poolsche edellieden op zijn hand te krijgen en zoo het dubbele koningschap niet gelukte, dan toch zooveel invloed te behouden, dat alleen met zijn goedkeuring een nieuwe koning gekozen zou worden.

¹⁾ Ook met kardinaal Ippolito II (1509-1572), den zoon van Alfonso I en Lucrezia Borgia, stond Bona in vriendschappelijke relaties. Een interessante aanwijzing van hare betrekkingen met het gezin van den kardinaal is een medaille, die zich in het museum der familie Czapski te Krakau bevindt. De eene zijde der medaille stelt een voortreffelijk gelijkend contereitsel van de reeds grijze Bona voor die in 1553 met Lodovico Pio, graaf van Mirandola huwde en twee jaar later, op 29 November 1555 overleed. Het feit, dat beide vrouwen op één medaille afgebeeld geheerscht moet hebben. Het is ook mogelijk, dat Bona de meter van Renata ge-weest is.

(Wordt vervolgd)